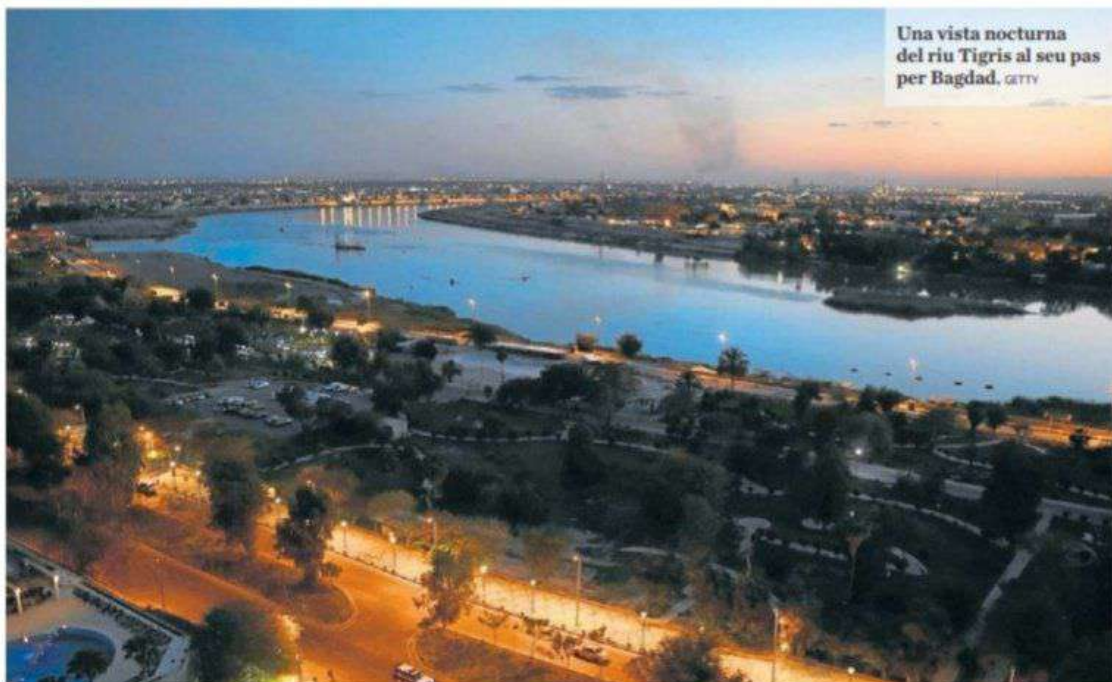

CONSCIÈNCIA
D'ARA
I la setmana que ve:
M. Victoria Atencia,
poesia i
contemplació

Estils

Una vista nocturna del riu Tigris al seu pas per Bagdad. GETTY

Hal·lag, el poeta de la llibertat més fonda

Halil Bârcena tradueix i cal·ligrafia la poesia d'una de les veus més singulars de la mística universal

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Encara que sovint es pensi el contrari, la mística interpel·la la política, la sacseja i desperta somnis de revolta. El poder i la mística mai han casat, però no per la negació del món passatger d'aquesta última, sinó per l'obsessió de control del primer. Al poder la mística li diu: el teu control és il·lusori. En l'actualitat sovint es considera que la mística, i l'espiritualitat en general, són més o menys innòcues, i se les situa entre l'evasió i la introspecció individual, sense capacitat de transformació social, però la història ens mostra que no sempre és així. La creu, la foguera o l'aïllament, en l'antiguitat, i la indiferència o l'escarni, actualment, són armes per fer desaparèixer unes veus incòmodes, atemporals, que puen en la realitat més real per trastocar les ortodòxies mundanes, que no són més que efímeres cases de palla considerades, pels seus defensors, eterns castells fortificats.

"Què he fet jo perquè el botxi em maltracti d'aquesta manera, si soc

capaç fins i tot d'estimar les pedres més humils?", escriu en un poema Husayn ibn Mansur al-Hal·lag, que va viure entre l'actual Iran i l'Iraq a cavall dels segles IX i X.

Poeta màrtir

Per a l'islamòleg i escriptor Halil Bârcena, director de l'Institut d'Estudis Sufis de Barcelona, Hal·lag és "una de les veus més singulars, fascinants i enigmàtiques no ja de l'espiritualitat islàmica, sinó de la mística universal de tots els temps". Per tant, la seva veu, entintada en forma de poemes, continua ressonant avui, més de mil anys després del seu martiri, condemnat a mort pel govern de Bagdad. Quan el poeta es pregunta per què el botxi és tan cruel amb una ànima hipersensible com la seva, es troba a la cel·la on passarà els últims set anys de vida. Presó i, ahora, gràcies a la capacitat transformadora de la mística, espai de germinació: és allà on escriurà la majoria de la seva poesia. Sense separació no hi ha nostàlgia per a la trobada. "Tota la mística sufí persa —explica Bârcena— constitueix una paràbola sobre l'exili i les profundes emocions que l'acompanyen, com el dolor per la separació, la nostàlgia

Història
El poeta va viure entre l'actual Iran i l'Iraq a cavall dels segles IX i X

Disputa
A diferència d'altres clàssics sufis, Hal·lag encara crea polèmica

del lloc d'origen perdut, la terra de llum i l'anhel de retorn. Totes aquestes emocions hi són, a l'obra de Hal·lag, que es convertirà amb el temps en un símbol viu de l'amor sòfren i de l'experiència unitària".

Amb una pràctica detallista que va més enllà del ja de per si laboriós ofici de traductor, Halil Bârcena ens acosta a l'obra del poeta traduint directament de l'àrab la complexitat textual de Hal·lag, i a més ho acompanya de la versió original cal·ligrafiada a mà pel mateix Bârcena, cosa que li dona encara més valor. Títulat *Dīwan*, la compilació es va publicar fa una dècada en català i ara surt en castellà per la mateixa editorial Fragmenta i amb el mateix format bilingüe i cal·ligrafiat.

Si, com explica l'islamòleg, "els místics porten el llenguatge fins al seu propi límit sintàctic i semàntic", la tasca de traducció es complica encara més quan es tracta de l'àrab, "llengua exuberant com poques que conté seixanta paraules per referir-se al que anomenem amor". O la paraula *cor*, "que en àrab pot expressar-se amb quatre termes diferents que, en realitat, designen quatre graus progressius de profunditat en el cor de l'ésser humà". És gràcies a

aquesta elasticitat idiomàtica que Hal·lag crea uns poemes d'enorme bellesa simbòlica, que el traductor aconsegueix acostar-nos gràcies al propi coneixement, teòric i vivencial, del sufisme, l'espiritualitat islàmica. A diferència d'altres clàssics sufis, com Rumi (del qual Bârcena també és un bon expert i divulgador), Hal·lag continua despertant polèmica, fins i tot en els cercles espirituals, la mateixa polèmica que aixecava en vida: "Pocs espirituals musulmans han despertat tantes opinions, i tan contraposades, com Hal·lag. Per a alguns, és un immadur i impulsiu que va pretendre en va la unió divina i va simular un estat místic allunyat de la seva realitat. Per a altres, va representar el grau més elevat de realització espiritual, l'home anihilat en Déu per excel·lència", afirma Bârcena. La tensió, doncs, va més enllà d'una certa ortodòxia religiosa i política que no tolera les apories místiques de Hal·lag, acusat d'heretgia, sí, però també d'insurgència política.

Desfer-se de tots els lligams

"Al marge del valor de la seva obra —continua explicant—, deu la celebritat a la seva tràgica mort com a màrtir, després d'haver patit un suplici cruel per haver desafiat l'ordre religiós establert i haver gosat proclamar l'absoluta supremacia de l'amor diví sobre les lleis religioses dels homes. També encarna la falta més gran que mai pugui fer l'amant: divulgar el secret del seu amor". Perquè, en un fet poc habitual, Hal·lag "proclama als quatre vents el seu missatge d'amor ardorós a Déu en places i mercats i no només en el cercle reduït de les germandats sufis". Això, a més de convertir-lo en un orador popular, el distància de capelles i capelletes i afirma l'absoluta necessitat que té l'espiritual, com diu Bârcena, "de mantenir-se lliure de tot lligam, inclús dels més subtils: els espirituals". I afegeix: "Déu pot convertir-se en l'obstacle més gran per trobar Déu, per això cal superar tota idea que limiti la recerca de la veritat. Això no significa que Hal·lag renunciï a la seva identitat islàmica ni tampoc minva el seu afecte per Muhàmmad, el profeta de l'islam". Senzillament, esdevé "una veu inequívocament musulmana, única i irrepetible, però d'eco i abast universals", enriquït pel seu bagatge cultural i experiencial (amb nombrosos viatges per Orient): "Persa de naixement i àrab d'expressió, musulmà de cultura, maniqueu pel seu temperament, cristià pel que fa a la seva passió... Són molts Hal·lag!", expressa Bârcena. Aquesta pluralitat en un mateix cos no s'atura, sinó que segueix creixent quan esdevé, a més, receptacle de molts, com el mateix poeta apunta en un vers dirigit a Déu: "Acull en el meu interior tots els cors que imploren perquè pacifiquis els seus turments en mi". Poeta transparentat que encamina totes les paraules vers una. —